

Rudolf Bultmann:
Mitoloji ve Hermenötik Sorunu

Cengiz BATUK
Emir KUŞCU

eski
reni
YAYINLARI

Eskiyeni Yayınları: 21

*Rudolf Bultmann:
Mitoloji ve Hermenötik Sorunu*

Cengiz BATUK-Emir KUŞCU

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj: CİNAS

Kapak: CİNAS

Baskı, Cilt:

KALKAN MATBAACILIK

Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler

Tel: 0312.3419234-3421656 Ankara

1. Baskı: Ocak 2013

ISBN: 978-605-5978-20-4

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Rüzgarlı Cad. Rüzgarlı İşhanı No: 2 Kat: 5 Ulus/ANKARA

Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89

web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

Rudolf Bultmann: Mitoloji ve Hermenötik Sorunu

Derleyenler
Cengiz BATUK
Emir KUŞCU

Ankara 2013

Cengiz BATUK

Samsun'da doğan yazar, 1997'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) İlahiyat Fakültesini bitirdi. Aynı yıl OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek Lisansa başladı ve Enstitü'de Araştırma görevliliğine atandı (1999). "Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı (2001). 2001 yılında aynı enstitüde doktora eğitimine başladı. 2002'de KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim dalı Araştırma Görevliliği kadrosuna Öğretim Görevlisi olarak atandı. OMÜSBE'nde "Hıristiyanlığın Asli Günah Doktrini Bağlamında Mitoloji ve Tarihsellik" adlı teziyle Şubat 2006'da doktorasını tamamladı. Şubat 2008'de Rize Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalına Yrd. Doç. olarak atandı. Kasım 2009'da da OMÜ İlahiyat Fakültesi'ne aynı unvanla atandı. 2012'de Doçent olan yazar, halen aynı fakültede görevine devam etmektedir.

Yayınlanmış eserleri

Tarihin Sonunu Beklemek -Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları-, İz Yay., İstanbul, 2003.

Mitoloji ve Tarihsellik, Hıristiyanlığın Asli Günah Mitinin Tarihsel Dönüşümü, İz Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Assisili Francis ve Hıristiyan Mistisizmi, İz Yayıncılık, İstanbul, 2012.

(ed.), *Paulus'u Düşünmek, Paulus'un Teolojik Dünyası*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2006.

(ed.), *Şemseddin Sami, Esatir, Dünya Mitolojisinden Örnekler*, İnsan Yay., İstanbul, 2004.

Emir KUŞCU

Yazar Samsun O.M.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde 2003 yılında "R. Bultmann'ın Mitolojiden ArındırmaYöntemi" adlı teziyle Yüksek Lisansını, 2010 yılında "Dinleri Anlamada Fenomenolojik Yöntem Sorunu" adlı teziyle Doktorasını tamamladı. 2010 yılında Malatya İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalına Yrd. Doç. olarak atandı. Halen aynı fakültede bu görevini sürdürmektedir. Yazar din fenomenolojisi, karşılaştırmalı din, çağdaş Hıristiyan teolojisi, mitoloji, dinler tarihi, oryantalizm ve postkolonyal eleştiri gibi konularda çalışmalarına devam etmektedir.

Yazarın yayınlanmış eserleri şunlardır:

Mitoloji ve Varoluş, Elis Yayınları, Ankara, 2006

Din Fenomenolojisi, Sarkaç Yayınları, Ankara 2011

Çevirdiği eserler

Tarih ve Eskatoloji, Elis, Ankara, 2006 (Bultmann'dan)

Teolojik Hermenötik, İz, İstanbul,2007 (Jeanrond'dan)

*Saygıdeğer hocamız
Prof. Dr. Şinasi Gündüz'e*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
-------------	---

I

Rudolf Bultmann'a Dair

1. Ben Rudolf Bultmann: Otobiyografik Yansımalar	17
2. Bultmann'ın Teolojisinin Temel Sorunu: Kutsal Kitab'ın Modern İnsana da Verecek Bir Mesajı Var mı?	25
3. Rudolf Bultmann'ın Teolojik Hermenötiğinde Bazı Temel Sorunları Tartışmak	43

II

Bultmann'dan Seçme Metinler

1. Yeni Ahit ve Mitoloji (1941).....	77
2. Hermenötik Sorunu (1950)	135
3. İsa'nın Mesajı ve Mitoloji Problemi (1951)	165
4. Mitolojik Eskatolojinin Yorumu (1951)	175
5. Ön Kabuller Olmadan Yorum Mümkün müdür?	187
6. Mitolojiden Arındırma Sorunu (1961)	199
İndeks	211

ÖN SÖZ

Ondokuzuncu yüzyılın sonunda doğan, yirminci yüzyılın ilk yarısında aktif düşünce hayatının önemli ürünlerini ortaya koyan, iki dünya savaşına şahitlik eden, ömrünün büyük bir kısmını Marburg gibi küçük bir şehirde geçiren Rudolf Bultmann, teoloji alanına getirdiği yeni yaklaşımlarla günümüz Hıristiyan teolojisine çok ciddi katkılar sağlayan ve üzerinde fazlasıyla tartışılan bir isimdir.

Öğrencilik yıllarında kısa bir süre Berlin’de bulunsa da ömrünün neredeyse tamamı bugün bile nüfusu yaklaşık seksen bin olan Marburg’da geçer. Ancak Marburg, Almanya’nın düşünsel bakımdan en önemli merkezlerinden biridir dersek yanlış olmaz. Zira Gadamer’in “Marburg Teolojisi” olarak adlandırmasına layık olacak kadar kendine özgü bir teolojik ve felsefi havası olan bir şehirdir. Kuşkusuz bunda şehirdeki insanların, Bultmann’ın da her birini saygı ve minnetle andığı isimlerin etkisi büyüktür. Rudolf Otto’dan Martin Heidegger’e, Gerhard Krüger’den Hans-George Gadamer’e

kadar pek çok önemli isim yaşar bu şehirde ve ayrıca şehrin tartışmalı havasına Karl Barth ve Friedrich Gogarten gibi dışarıdan katkı sağlayan teologlar ve filozoflar vardır.

Bu çalışmada Bultmann'ları vareden bu küçük şehirden ve oradaki atmosferden söz edecek değiliz. Ancak bu küçük ve sakin şehirden seslenen ama sesi çok uzaklarda yankılanan ve birçok teze konu olan bir insanın anlaşılmasına küçük bir katkı sağlamak istedik. Her ne kadar çalışmada Bultmann'ı değerlendiren iki yazı olsa da doğrudan onun kendi yazılarına yer vermenin onun anlaşılmasına daha fazla katkı sağlayacağını düşündük.

Çalışmada yer alan dokuz yazıdan ikisi Bultmann'ı ve onun mitolojiden arındırma yöntemini anlamaya dönük değerlendirme yazılarıdır. Bultmann hakkında yazılan, o kadar çok farklı uç noktalarda dolaşan yazı var ki tartışma bitecek gibi gözükmemektedir. Bu yazılar da tartışmaya son verme iddiasında olmayıp sadece tartışmaya küçük bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bultmann hakkındaki yazıların çokluğu onun anlaşılmasının güç olduğundan çok farklı perspektiflerden bakılabilecek güçlü bir düşünsel arkaplana sahip, çok önemli bir düşünür olduğunu göstermektedir.

Değerlendirme yazılarından ilki olan *"Bultmann'ın Teolojisinin Temel Sorunu: Kutsal Kitab'ın Modern İnsana da Verecek Bir Mesajı var mı?"* başlıklı yazıda Bultmann'ı harekete geçiren saikler, modern dünya karşısındaki duruşu, mitolojiden arındırmayla yapmaya çalıştığı şey ve en önemlisi kerigmayı modern dünya içinde yeniden inşa etmeye çalışan bir iman savunucusu olması üzerinde durulmaktadır.

İkinci değerlendirme yazısında üç temel sorun ele alınıp incelenmektedir. İlk olarak Bultmann'ın hermenötik pozisyonunu kartezyen öznelcilik olarak tanımlayan yaklaşım değerlendirilmekte; ikinci olarak Bultmann'ın mitolojiden arındırma yönteminin varoluşçu analizle olan ilişkisi nokta-

sında mitolojiden arındırmanın meşruiyet zeminin felsefe mi yoksa Kitab-ı Mukaddes mi olduğu tartışılmakta ve son olarak da Bultmann'ın mitolojiden arındırma yönteminin Yeni Ahit metinlerinin yorumunda modern dünya görüşünün kıstas olup olmadığı konusu irdelenmektedir.

Çalışma içinde yer alan Bultmann'a ait olan yazılardan ilki onun kendi kaleme aldığı otobiyografisidir. 1956 yılında kaleme aldığı bu otobiyografi aslında erken bir otobiyografidir. Hayat öyküsünün tamamını kapsamamaktadır. Ancak onun hayatının en önemli evresini kendi ağzından dinlemek son derece etkileyici ve Bultmann'ın düşünsel gelişimi hakkında fikir vericidir. İnsanların düşünce dünyaları şu ya da bu şekilde yaşadıkları ortamdan, buldukları çevreden etkileniyor. Bultmann'ın otobiyografisinde bu anlamda Marburg'un etkisi fazlasıyla görülecektir.

Derleme içerisinde otobiyografi dışında Bultmann'a ait altı makale daha yer almaktadır. Bu makalelerden üç tanesinin çevirisi daha önce dinbilimleri dergisinde yayınlanmıştı. Bu çeviriler yeniden gözden geçirilip redakte edilerek bu çalışma içerisine alındı. Bultmann'ın otobiyografisiyle birlikte diğer dört yazının çevirileri ise Türkçe'de ilk kez bu derleme içinde yayınlanmaktadır. Seçilen makaleler, yazıldıkları/yayınlandıkları tarihe göre sıralanmış olup bununla aynı zamanda Bultmann'ın düşünce dünyasındaki gelişimin de görülmesi hedeflenmiştir.

Bultmann'ın mitolojiden arındırma kavramına yönelik birkaç makalesi vardır. Bunlardan ilki ve en önemlisi 1920'lerden itibaren oluşturmaya başladığı Yeni Ahit eleştirilerinin bir sonucu olan "*Yeni Ahit ve Mitoloji*" başlıklı makalesidir. Yeni Ahit'in adeta bir mitoloji koleksiyonu olduğunu iddia eden bu makalede Bultmann mitolojiden arındırma yöntemi adını verdiği kutsal metni okuma/anlama ya da yorumlama yöntemini, onun dayandığı düşünsel ve teolojik temelleri ve en önemlisi nasıl uygulanabileceğini gösterir. Sadece teoriyi

oluşturmakla kalmaz, Mesih, çarmıh, diriliş, kefarete, asli günah vb. konularda mitolojiden arındırmanın nasıl işletileceğini izah etmeye çalışır. Mitolojiden arındırmanın ne kutsal metnin artık işlevini doldurduğunu söylemek ne de mitolojik olduğunu söylediği olgu ve olayların tamamen kutsal metinden çıkarılması olmadığını söyleyen Bultmann'ın en önemli amacı Hıristiyan inancını ve özellikle Yeni Ahit'i modern insan açısından anlaşılabilir ve kabul edilebilir hale getirmektir. Ona göre hâlâ Yeni Ahit'in modern insana da verebilecek bir mesajı vardır. Bu yüzden de yeni bir anlama ya da yorumlama metodu geliştirmeye çalışır. Bultmann, Yeni Ahit'i mitolojiden arındırmayı zorunlu kılan mitin kendi doğasından kaynaklanan sebepler olduğunu ifade ederken, aynı zamanda Yeni Ahit'in bizzat kendisinin bizi mitolojiden arındırmaya zorladığını da söyler.

Bultmann'ın "*Hermenötik Sorunu*" adlı makalesi Gadamer'in Hakikat ve Yöntem adlı eserinden önce hermenötik üzerine yazılmış en önemli çalışmaların başında gelir. Bu makalede Bultmann, felsefi hermenötikle ilgili olarak Dilthey ve Schleiermacher'in hermenötik görüşlerindeki yetersizliklere işaret ettiği gibi, kültür abideleri olarak tavsif ettiği "klasik" eserlere yönelik tarihselci anlayışı eleştirir. Açıkçası bu makale Bultmann'ın sadece bir ilahiyatçı olmadığını aynı zamanda felsefe ve kültürün sorunları konusunda çok donanımlı hümanist bir düşünür olduğunu da ortaya koymaktadır. Diğer taraftan bu makale Bultmann'ın mitolojiden arındırma sorununu aynı zamanda bir hermenötik yani anlama ya da yorumlama sorunu olarak gördüğünü de göstermektedir.

"*İsa'nın Mesajı ve Mitoloji Problemi*" başlıklı makalesinde - belki konferansında demek daha uygun olur. Zira bir konferans metninin makaleleştirilmiş halidir- Bultmann, İsa'nın mitolojik örtü altındaki gerçek mesajını anlamaya çalışır. Ona göre İsa'nın mesajının özü Tanrı'nın Krallığı kavramı-

dır. Bu nedenle o doğru anlaşıldığı takdirde İsa'nın mesajı doğru anlaşılacaktır. Bu yüzden Bultmann sorunun eskatoloji sorunu olduğunu özellikle belirtir. Zira Tanrı'nın Krallığı'nın yanlış anlaşılmasının en önemli sebebi eskatolojinin yanlış anlaşılmasıdır. Bu yüzden de soruyu "eskatolojinin gerçek anlamı nedir?" diye sorar.

Bu sebepten ötürü doğal olarak mitoloji sorununa ilişkin seçtiğimiz bir sonraki makalesi de "*Mitolojik Eskatolojinin Yorumu*" başlıklı makalesidir. Bir önceki konferans/makalenin devamı olan bu konferans/makalesinde eskatoloji kavramı üzerinde geleneksel algıdan sanat, edebiyat ve felsefe-deki algıya kadar farklı eskatoloji yorumlarını irdeler ve mitolojik yansımaların bu farklı eskatolojilerinde içinde yer aldığını, İsa'nın eskatolojik öğretilerinin de ilk Hıristiyan toplumunca mitolojik bir formda benimsendiğini ancak öncelikle Pavlus'un daha sonra da dördüncü İncil yazarının mitolojiden arındırma faaliyetine giriştiklerini ve İsa'nın eskatolojik öğretisini mitolojik formundan uzaklaştırdıklarını söyler. Böylelikle Bultmann, bir taraftan Yeni Ahit'in biz-zat kendisinin mitolojiden arındırma çabası içine girdiğini göstermeye çabalarırken diğer taraftan daha sağlıklı, mitolojiden uzak bir eskatoloji yorumu geliştirmeye çalışır.

"*Ön Kabuller Olmadan Yorum Mümkün Müdür*" adlı makalesinde ise Bultmann, makalenin başlığındaki soruya iki açıdan yaklaşır. Ön kabuller ile kastedilen önyargısal ya da dogmatik kabullerle metni yorumlamaya çalışmak ise, burada Bultmann'ın bu soruya cevabı olumludur. Ancak ikinci açıdan bakacak isek, yani söz konusu ön kabul, metinle olan hayat ilişkimizden doğan ve ucu açık bir soru anlamında ise, o zaman Bultmann'ın bu soruya cevabı olumsuzdur. Bultmann'a göre yorumcunun metinle bir hayat ilişkisi olmadan ve bu ilişkiden doğan bir sorusu olmadan metni anlaması mümkün değildir. Zira metinleri anlama olayı, her şeyden önce onlarla diyalog kurma olayıdır.

Biz bu derlemede Bultmann'ın bu makaleleri içinde mitolojiden arındırma hakkındaki en özlü makalesini yani 1961'de kaleme aldığı "*Mitolojiden Arındırma Sorunu*" adlı makaleyi en sona bıraktık. Bultmann bu makalede metinlere ilişkin iki farklı okuma biçimini, nesnelci bakışla varoluşçu okumanın bir mukayesesini yapar. Ona göre metinlerin pozitivist okumasını reddetmek asla yorumların ya da illüzyonların ötesinde bir metnin olmadığı anlamına gelmez. Ona göre bu iki farklı tarih anlayışına göre mitolojiden arındırma iki farklı türe sahiptir. İlkinde yani nesnelleştirici açıdan mitolojiden arındırma, doğa bilimsel gerçekliği esas alarak mitolojiyi eleştirir. Ancak bu bakış yetersizdir, zira mitolojinin işaret ettiği nesnelleştirilemeyen gerçekliği idrak edemez. Varoluşsal anlama düzeyinde gerçekleşen mitolojiden arındırma, mitolojik dilin ötesindeki kerigma ya da Mesih İsa hadisesini aydınlatmaya çalıştığı için, mitolojiyi gidermekten çok yorumlamaya çalışır.

Son bir not: Çevirilerde mümkün olduğunca metne bağımlı kalınmaya çalışılmış ancak zorunlu durumlarda anlam ağırlıklı bir çeviri yapma yoluna gidilmiştir.

C. Batuk & E. Kuşcu
Samsun – Malatya 2012